

Wstęp, czyli przywitanie...

Bohaterką naszego spotkania jest wielce Czcigodna i Dostojna Jubilatka, Pani Profesor Barbara Kotowa, przez wiele lat związana z poznańską filozofią, a mówiąc dokładniej — z Instytutem Filozofii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dziś nie ma już ani instytutu, ani wydziału. Jedynie Uniwersytet ma się wciąż dobrze. Od kilku lat znakiem rozpoznawczym poznańskiej filozofii jest Wydział Filozoficzny.

Ponieważ Bohaterka spotkania jest filozofem, a życie zdecydowanej większości jego uczestników jest w istotnej mierze także wypełnione doświadczeniem filozoficznym, również i nasze spotkanie jest w znacznym stopniu spotkaniem filozoficznym. Wszak spotykamy się poprzez teksty, w których każdy z nas zdaje sprawę przed Dostojną Jubilatką ze swego filozoficznego zaangażowania w świat i życie. Ale nie tylko z filozofii „spowiadamy” się przecież przed Panią Profesor Kotową. Spotykamy się także po to, by choć przez moment naszą wspólną współczesnością stała się przeszłość, którą mieliśmy zaszczyt i przyjemność współtworzyć z Jubilatką.

Niniejszy tom otwiera próba przybliżenia sylwetki Dostojnej Jubilatki za pomocą wykazu Jej rozlicznych osiągnięć i aktywności. Jednakowoż zdajemy sobie sprawę, że prezentowane przez nas treści w znikomym stopniu realizują wzmiankowany zamiar. Najważniejszym niedostatkim naszych wyliczeń jest to, że ograniczają się one do zaprezentowania suchych faktów. Niniejszym pozwolimy sobie uzupełnić te fakty o — jakżeby inaczej — wartości. W tym celu oddamy głos osobom, które miały okazję oceniać poczynania Profesor Kotowej na różnych etapach jej kariery zawodowej i uniwersyteckiej.

Józef Michalak, kierownik Szkoły Podstawowej nr 44 w Poznaniu, w której Profesor Kotowa pracowała jako nauczycielka języka polskiego, w opinii datowanej na 7 kwietnia 1965 roku charakteryzuje Jej działalność następująco:

Uczy języka polskiego w klasach starszych. Wyniki w pracy osiąga bardzo dobre. Pod względem rzeczowym i metodycznym przygotowana dobrze. Jest pracownikiem zdyscyplinowanym, bardzo pracowitym. Na terenie szkoły cieszy się dużym zaufaniem wśród grona nauczycielskiego i dzieci. Przez dzieci jest bardzo lubiana.¹

Prof. Jerzy Ziomek, promotor pracy magisterskiej Jubilatki, stwierdza w swojej recenzji z 18 maja 1970 roku, iż

¹ J. Michalak, „Opinia o Barbarze Kotowej”, [w:] Akta osobowe Barbary Kotowej, sygn. AUAM 1203/140, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

[...] to jedna z lepszych tegorocznego mojego seminarium magisterskiego. Autorka przyjęła temat trudny, ale i stanęła na wysokości zadania: zapoznała się z odpowiednią literaturą teoretycznoliteracką, sięgnęła do prac filozoficznych, dobrze zorientowała się we współczesnych zagadnieniach literatury światowej.²

Tymczasem w recenzji, nagrodzonego w 1981 roku Nagrodą Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, doktoratu Profesor Barbary Kotowej prof. Maria Gołaszewska zauważyła:

O wysokim stopniu świadomości teoretycznej Autorki pracy świadczy jasno zarysowany program rozważań we Wstępie, eksplikacja własnych założeń i metod oraz zamierzeń badawczych, zaprezentowanie zarysu całości rozprawy, z uwzględnieniem wnikliwości poszczególnych jej części, uzasadnienie takiego a nie innego doboru problematyki, oraz jej układu. [...] Droga postępowania badawczego jest logicznie poprawna, przy czym na podkreślenie zasługuje komunikatywny sposób formułowania własnych poglądów jak również poglądów referowanego autora. [...] Autorka nie dokonuje uproszczeń, wnika w najtrudniejsze i najbardziej zawile problemy fenomenologicznego sposobu uprawiania filozofii.³

Natomiast w recenzji rozprawy habilitacyjnej, za którą Dostojna Jubilatka otrzymała Nagrodę JM Rektora UAM, prof. Stanisław Pietraszko oświadcza:

Miło mi stwierdzić, że pomimo różnic zdań z p. dr Kotową w niektórych sprawach, przeczytałem rozprawę jak i inne jej teksty z uznaniem i satysfakcją. Z uznaniem przede wszystkim za wysoką sprawność w teoretycznym myśleniu i za nieomal swobodę w wypowiedzianiu się na takim poziomie ogólności. Z satysfakcją — zwłaszcza z powodu języka i stylu tych tekstów: są bardzo precyzyjne, a przy tym niezwykle jasne.⁴

Tymczasem w ankiecie pracowniczej za lata 1994–1998 dyrektor Instytutu Filozofii prof. Jan Such konstatuje, między innymi, że oceniana w niej Jubilatka

[...] wykazuje niezwykle dużą aktywność na wszelkich konferencjach i posiedzeniach naukowych. Jej niezwykła sumienność i odpowiedzialność dają

² J. Ziomek, „Recenzja pracy magisterskiej stud. Barbary Kot nt. *Problematyka czasu w opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza*”, [w:] Akta osobowe Barbary Kotowej, sygn. AUAM 1203/140, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

³ M. Gołaszewska, „Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Barbary Kot pt. *Założenia filozoficzne programu badań literackich Romana Ingardena*”, [w:] Akta osobowe Barbary Kotowej, sygn. AUAM 1203/140, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

⁴ S. Pietraszko, „Recenzja pracy habilitacyjnej dr Barbary Kot pt. *Metodologiczny status wartościowań artystycznych i estetycznych w perspektywie antynaturalistycznej*”, [w:] Akta osobowe Barbary Kotowej, sygn. AUAM 1203/140, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

o sobie znać na wszystkich polach, także w dydaktyce. Prof. B. Kotowa jest jednym z najlepszych pracowników I.F. UAM.⁵

Recenzując wniosek Jubilatki o tytuł profesorski, prof. Alina Motycka oznajmia:

Rzadko zdarza się, aby cele badawcze na tak rozległym obszarze realizowane były z taką konsekwencją i determinacją. Dorobek pohabilitacyjny Dr hab. B. Kotowej jest dziełem badacza w pełni naukowo dojrzałego, o wypracowanym warsztacie badawczym i wyrafinowanym instrumentarium. Dorobek ten w swych oryginalnych i nowatorskich wynikach stanowi twórczy wkład w rozwój badań z zakresu problematyki filozoficzno-epistemologicznej, aksjologicznej i kulturoznawczej zarazem.⁶

Wreszcie przytoczmy fragment charakterystyki Profesor Kotowej autorstwa prof. Jerzego Kmity sformułowanej w księdze pamiątkowej z okazji 50-lecia Jej pracy zawodowej:

W całym opublikowanym dorobku Jubilatki nie znalazłem pozycji, która ograniczałaby się tylko do zreferowania poglądów określonych autorów filozoficznych z dodaniem od siebie tylko kilku zdań własnych — łączących omówienia. [...] Rozwijając [swój] punkt widzenia, uogólnia go za pomocą formuły: „Epistemologia jest światopoglądem nauki”. Dochodzi więc na koniec do stanowiska wypracowanego na własną rękę, które oddala się od normatywizmu epistemologicznego z jednej strony i od „retoryki” Derridy z drugiej. Zajmowane przez Nią stanowisko jest zasadniczą Jej zdobyczą intelektualną.⁷

Przedstawionych wyżej opinii nie trzeba komentować — mówią same za siebie. Tymczasem wróćmy do niedostatków przygotowanych przez nas wykazów. Ze smutkiem i głębokim samoniezadowoleniem musimy przyznać, że nie są one kompletne. Po pierwsze dlatego, że nie udało nam się odnaleźć wszystkich wypromowanych i zrecenzowanych przez Profesor Kotową prac magisterskich, mimo iż pieczołowicie poszukiwaliśmy danych na ich temat w rozmaitych archiwach i bazach danych. Po drugie dlatego, iż w na-

⁵ J. Such, „Ankieta oceniająca wyniki pracy nauczyciela akademickiego za lata 1994–1998”, [w:] Akta osobowe Barbary Kotowej, sygn. AUAM 1203/140, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

⁶ A. Motycka, „Opinia o dorobku naukowym Dr hab. Barbary Kotowej w związku z wnioskiem o przyznanie naukowego tytułu profesorskiego”, [w:] Akta osobowe Barbary Kotowej, Wydział Filozoficzny UAM.

⁷ J. Kmity, *Od studiów nad konstrukcją Ingardenowskiego „programu badań literackich” ku horyzontom Rorty’ańskim*, [w:] T. Buksiński, E. Pakszys (red.), *W kręgu filozofii nauki, kultury i społeczeństwa. Prace dedykowane Profesor Barbarze Kotowej w 50-lecie Jej pracy nauczycielskiej oraz w 40-lecie pracy akademickiej*, Wydawnictwo Naukowe IF UAM, Poznań 2009, s. 20–21.

szych wykazach uwzględniamy tylko niektóre aspekty Jej działalności. Nie zdołaliśmy zgromadzić wykazu niemalże legendarnej, niezwykle intensywnej aktywności Szanownej Jubilatki dotyczącej udziału w konferencjach, seminariach, sympozjach oraz wszelkich innych spotkaniach dotyczących zagadnień filozoficznych — odnotujmy choćby fakt, że Profesor Barbara Kotowa uczestniczyła we wszystkich powojennych Zjazdach Filozoficznych i na wszystkich — poza pierwszym — występując z referatami. Zatem powiedzieć, że Czcigodna Jubilatka jest aktywną uczestniczką i współtwórczynią poznańskiego i polskiego środowiska filozoficznego, to nic nie powiedzieć. Innym, nieuwzględnionym w naszym wykazie elementem sylwetki Pani Profesor jest Jej niewątpliwy talent dydaktyczny przez wiele lat — aż do okresu pandemii — zjednujący Jej uznanie i sympatię studentów i studentek. Profesor Kotowa kochała prowadzenie zajęć i dlatego nigdy nie potrafiła pogodzić się z tzw. godzinami rektorskimi i dziekańskimi, które niekiedy odbierały jej możliwość odbycia planowego wykładu. Nie dziwi zatem przyznana Jej w roku 1997 nagroda dziekana Wydziału Nauk Społecznych UAM za osiągnięcia dydaktyczne, a zarazem cieszy wyróżnienie Jej w roku 2005 Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Dodajmy, że są to jedynie niektóre nagrody, jakie otrzymała Szanowna Jubilatka w trakcie swej wieloletniej pracy. Ponadto przedstawiony przez nas wykaz zawiera jedynie najważniejsze funkcje, jakie Profesor Kotowa pełniła podczas swojej pracy akademickiej, czyli wieloletnie piastowanie stanowiska zastępcy dyrektora Instytutu Filozofii oraz kierowanie Zakładem Filozofii Nauki, podczas gdy w grę wchodzi jeszcze inne aktywności Jubilatki. Dla przykładu warto wspomnieć, że w latach 2001–2005 była członkinią grupy ekspertów opracowujących standardy szczegółowe dla kierunku „filozofia” w ramach działalności Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej oraz członkinią Zespołu Oceniającego dla kierunku „filozofia”. W latach 1999–2003 uczestniczyła w pracach Uczelnianego Zespołu Odwoławczego UAM, a w latach 1996–1999 przewodniczyła Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów UAM. Ponadto była wieloletnią członkinią Kolegium Redakcyjnego Wydawnictwa Naukowego Instytutu Filozofii UAM oraz Instytutowej Komisji Kwalifikacyjnej dla Doktorantów.

Wreszcie nie jesteśmy w stanie należycie oddać tutaj szacunku i sympatii, jakie budzi Dostojna Jubilatka, nie tylko ze względu na swoje osiągnięcia i aktywności naukowe — które, pomimo formalnego ustania stosunku pracy, są nadal kontynuowane i rozwijane, o czym świadczą choćby dwie publikacje z okazji Roku Ingardena popełnione na zaproszenie, czy żywa aktywność w ramach sympozjów naukowych organizowanych w Rezerwacie Archeologicznym *Genius loci* — ale również niezwykle ujmującą życzliwość i dobroć. Tym bardziej jesteśmy wdzięczni wszystkim Autorkom i Autorom, którzy nadesłali do niniejszego tomu artykuły i listy, a także zgody na zawarcie ich

nazwisk w Tabuli Gratulatorii, wspomagając nas tym samym w zilustrowaniu wspomnianych wyżej szacunku i sympatii, jakimi Profesor Barbara Kotowa cieszy się wśród kolegów i koleżanek, współpracowniczek i współpracowników oraz uczniów i uczennic stanowiących kilka pokoleń konstytuujących rodzime środowisko filozoficzne. Dziękujemy również osobom, które okazały nam nieocenioną pomoc podczas zbierania danych wykorzystanych w niniejszym wstępie oraz w następujących po nim wykazach: panu Dominikowi Pawlikowi z Archiwum UAM, pani Marii Lutomskiej, pani Annie Olejniczak i pani Honoracie Matuszak, które przetrząsnęły archiwa nieistniejącego już Wydziału Nauk Społecznych, pani Kindze Dułacz za pozyskanie informacji z zasobów Wydziału Filozoficznego oraz — działającemu w trudnych warunkach głębokiej konspiracji — panu profesorowi Władysławowi Kotowi.

W ostatnim zdaniu drugiego akapitu naszego powitania Pani Profesor Barbary Kotowej i nas samych napisaliśmy, że spotykamy się po to, by choć przez moment naszą wspólną współczesnością stała się przeszłość, którą mieliśmy zaszczyt i przyjemność współtworzyć z Jubilatką. To tylko część prawdy. Kultura pamięci pozbawiona wsparcia kultury pragnień i marzeń jest pusta i zimna. Dlatego spotykamy się także po to, by mieć zaszczyt i przyjemność pragnąć wraz z Panią Profesor Barbarą Kotową przyszłości i zarazem życzliwie myśleć o niej.

Roman Kubicki
Maciej Musiał

DOI: 10.14746/sh.2023.53.4.001

